

Dularjev roman Udari na gudalo. Jandre tako v naše zgodovinsko leposlovje po vsebinski in miselni plati ne prinaša mnogo novega, zlasti je še konvencionalno njegovo prikazovanje družbenih razmerij v obravnavanem času, nevznemirljiva je tudi glavna fabula, toda po izraznih in stilnih kakovostih smemo delo šteti med naša pomembnejša zgodovinsko-leposlovna prizadevanja.

Jože Šifrer

LIKOVNA UMETNOST

DVE NAPOVEDI V JEMČEVEM* SVETU

Iz okvira enformela razvijajoče se različice tako imenovanega abstraktnega pejzaža so v redkih primerih dosegle simbolično naravo (Jemec). Ob reminiscenci na pejzaž v romantiki, ki je marsikdaj dosegel stopnjo neke vrste religioznega simbola, se danes v luminizmu napovedujejo projekcije neštevilnih človeških idealov, modifikacije določenih razmišljanj, združujočih se v neprikritem optimizmu kljub grozljivemu in neravnemu tempu realnosti.

Povzetek iz predgovora k skupini Simbolika in znak na lanskem tretjem trienalu likovnih umetnosti Jugoslavije označuje tako rekoč zadnji nastop mladega slikarja in grafika Andreja Jemca z njegovimi značilnimi luminističnimi pejzaži, s katerimi je pred štirimi leti osvojil najvišje priznanje na grafičnem bienalu v Tokiju, dve leti za tem pa predstavil svojo dozorelo slikarsko stopnjo v Ljubljani.

Novo srečanje* z njegovim slikarstvom ustvarja prav gotovo nova občutja, ta čas morda manj določena, saj so v stopnji novih odkrivanj, in kar je bistveno — širša od vsebinskih mejnikov, ki smo jih določali z besedami: razpetost med otožno poetičnostjo in pravo metafizično, golo vizionarnostjo. Jemec ponovno dokazuje, da je mogoče — čeprav je usvojil neke vrste likovno formulo, s pomočjo katere je razreševal vrsto kompozicijskih različic brez večjih težav in tako rekoč brez zmot — kreniti s poti, ki vodi v usodno mitologiziranje forme: v danem primeru točneje v mitologiziranje enformela, ki bi ga sicer slikar lahko nekritično, v strahu pred samim seboj, to je pred svojimi lastnimi novimi odkritji, še gojil.

Kaj je bil tisti glavni element prejšnje Jemčeve likovne formule, se pravi njen vsebinski, poenotujoči nosilec? Uvedba luminizma, njegova popolna prevlada nad slikarskim prostorom, njegov diktat do tedaj barviti skali, zreducirani nato v bistvu na temno-svetli register. Luminizem, ki se je v Jemčevem slikarstvu in grafiki razvil do skrajne stopnje iz vedno navzočega svetlobnega izdora v sliki sami.

* Andrej Jemec je od 20. februarja do 17. marca 1968 ponovno razstavljal v ljubljanski Mali galeriji, tokrat štirinajst olj, nastalih v letu 1967, v glavnem na simpoziju v Retzhofu (Avstrija).

Zakaj je spet treba to poudarjati? Predvsem zaradi opozorila, da Jemec ohranja kontinuiteto v svojem delu ne glede na to, ali je bila navzočnost tega izvora kdaj važnejša in je imel nato ta izvor (po letu 1962 do 66) svoj razvoj v eno, recimo v ekstremno smer, medtem ko ga je slikar sedaj ponovno vrnil na prvotno izhodiščno stopnjo in ga celo omejil, obdal s sebi lastno črto, tokrat v barvi, ki se nato razlije dalje po prostoru v izrazito tonskih učinkih. Jemec se je tako lahko spet predal barvi, njeno vsebinsko breme je ponovno prenesel na posredne, asociacijske pobude iz narave, pri tem pa za razliko od realizacij v akvarelih, gvaših ter slikah (z njimi se je predstavil leta 1965 na bienalu v Aleksandriji) iz let 1960 do 62 segel po določnejših, kroglastih oblikah, v katere zaokroža, umirja svoj značilni slikarski rokopis.

Toda poleg tega pridobiva Jemčeva izrazito čustvena razpetost tokrat še nov, in sicer racionalen predznak: v širokem razponu njegovega rokopisa, pravzaprav v neke vrste pregledu kroglastih oblik, odkriva slikar neštevilne, še daleč ne določene možnosti, ki jih uresničuje celo v figuralnem smislu, ne da bi šlo pri tem za kakršenkoli vsiljeni koncept. Ne smemo namreč pozabiti, da se je prisotnosti skoraj desetletnega izkustva analiziranja in razmišljanja o organskem svetu, o nedotaknjeni naravi pridružil vsebinsko bogati čas luminiističnega pejzaža, ki je svojstveno vzpostavil odnose s človekovim razmišljanjem, seveda bolj ali manj predanim idealnosti in optimizmu. Današnje posledice so zato upravičene in tudi smiselne, kot lahko sklepamo iz že doseženega.

Aleksander Bassin

KOMENTARJI IN GLOSE

CASTROVA KUBA. Kubanska revolucija je fenomen, kakršnega si lahko izmislila samo zgodovina, kakršnega lahko rodi samo resničnost; ne ideologova ne pisateljeva domišljija si ga ne moreta izmisliti. Pomislimo: ZDA se že nekaj let krvavo tolčejo za svoje interese ali tisto, kar mislijo v Washingtonu, da so ameriški interesi, na drugem koncu sveta v Vietnamu. Ves ta čas pa je samo sto kilometrov od Floride oddaljena Kuba in njena revolucija, Castro in njegov komunizem.

Ta Kuba in njena revolucija pomenita prvi prodor socializma ali komunizma na zahodno poloblo. Popolnoma jalovo je prerekanje ideologov, kam naj uvrstijo kubanski socializem. Kubanski socializem je kratko in malo kubanski socializem, ker ne bi mogel nikjer drugje biti takšen.

Če se ljudje po svetu niso prej zanimali za Kubo, so se gotovo tiste okto-brske dni leta 1962, ko je mir visel na nitki, ko so sovjetske rakete na Kubi »porušile ravnotežje« in je kazalo, da ne moreta ne ena ne druga stran popustiti. Toda navzlic svoji pomembnosti je bila »kubanska kriza« samo eno poglavje v burni zgodovini kubanske revolucije, ki se je začela v začetku januarja leta 1959, ko so bradati Castrovi partizani, »barbudí« s Sierra Maestre, priko-rakali v navdušeno Havano. Ta revolucija je potemtakem stara dobrih devet let.

To, kar najbolj zbode sedanjega obiskovalca na Kubi, je pomanjkanje. Vse je racionirano, razen sladkorja, kruha in jaje. Celo za skodelico kave so